

"בפרי הארץ"

"פרשת תולדות"

"ויזכרו עבדי יצחק בלילה וימצאו שלום באר במים חיים" (פרק כו פסוק יט')

"הרואה באר"

ג"מ ברכות (דף נו:)

אמר רבי חנינא: הרואה באר בחלום, רמז הוא שיהא רואה שלום, שנאמר "ויחפרו עבדי יצחק בנחל, וימצאו שם באר מים חיים" ולא התקיימה הבאר ביד יצחק, עד שהיה לו שלום עם הפלשתים, ולא רבו עליה עמו עוד.

המהרש"א: ותמוה שהרי פסוק זה נאמר בבאר הראשונה, ועליה רבו, ולא התקיימה ביד יצחק. וראה בתרגום יונתן שהבאר התייבשה, וכשהחזירה ליצחק נבעה שוב, ונמצא שלא התקיימה אלא בשלום. והצל"ח ויד דוד כתבו שהדרש מהכתוב "מים חיים", שאין חיים אלא בשלום, ומחלוקת גורמת מיתה, ואכן לבסוף היה שלום גם בבארות. והגר"א כתב שעבדי יצחק מצאו שלשה בארות, שהם כנגד חלקי התורה, "עסק ושטנה" כנגד "פשט ודרוש" שבהם יש מחלוקות, ואילו "רחובות" היא כנגד "סוד" שאין בו קושי ומחלוקת, ולכן אמרו בה "ופרינו בארץ", והיא מרמזת על "שלום".

רבי נתן אומר: הרואה באר בחלום, מצא תורה. שנאמר על התורה [משלי ח] "כי מוצאי מצא חיים", וכתב הכא על באר "באר מים חיים".

ביאר המהרש"א: כי אף על פי שהרבה דברים נמשלו במים, מכל מקום באר שיש בו "מים חיים" מרמז לתורה, שנאמר בה חיים. וראה לעיל [ח, א] שנחלקו רבי חנינא ורבי נתן אם "לעת מצא" היא אשה או תורה, ונחלקו לשיטתם, אם התפילה והמציאה על עצם התורה, שהיא התכלית, או על האמצעי המביאו ומניח לו לעסוק בתורה בלא הפרעה.

רבא אמר: הרואה באר בחלום, מצא חיים ממש! שהרי מים הם חיים לאדם.

ע"פ מהרש"א: ומקורו מאבות דר"נ [ס"פ לד]. ובפשטות כוונת רבא למים ממש, שיהיו לו לצורך חייו, ואכן רבא סבר [תענית ז א] שגדול יום הגשמים מיום מתן תורה, ולכן לא ביאר שבאר מרמז לתורה. ושלשת דברים אלו, שלום, תורה, חיים, הם דברים שמקורם בא מלמעלה, ואחרי שאדם יגע בהם, ימשכו לו ביגיעה מועטת, ואח"כ בלא יגיעה, וראה דברי הרמב"ם [מו"נ ג יב], והגר"א [משלי ה טו].

אמר רבי חנן: שלש חלומות בשורת שלומות הן! ואלו הם: הרואה נהר, והרואה צפור, והרואה קדרה בחלומו!

ביאר הגר"א: שיש שלשה דרגות ב"שלום": "נהר" עובר בין שתי גדות, שכל אחת עומדת בפני עצמה. "צפור" מחברת בין שמים לארץ, כי מקומה בשניהם. ואילו "קדרה" מפרידה בין האש למים, שלא יוכלו להתנגד אחד לשני

וכתב עוד: שנהר הוא כנגד "דעת", ויוצא מחכמה ובינה, וצפור כנגד יסוד [שהוא עצמו שלום], ומקשרת בין נצח שהוא בשחקים להוד שהוא למטה [ראה מגלה עמוקות עמ' קנ'], וקדרה כנגד תפארת, כי מאחדת מים שהם חסד עם האש שהיא גבורה.

החיי אדם: [בהספדו על הגר"א] ביאר שהקדירה היא רמז לשלום, משום שהיא עושה שלום בין האש והמים, שהם שני הפכים, ועל ידי הקדירה פועלת האש במים, ואינם מכבים אותה, וכך ישראל עושים שלום בין העולם כולו לאביהם שבשמים. [הגר"ח וולאוז'נר: שלכן שוברים קדרה ב"תנאים", לרמז שיהיו בשלום ללא מתווך. ועוד שהקדרה משחירה בבישול, והיא רמז שראוי לאדם להשחיר עצמו כדי לתווך ולעשות שלום]

הגר"ח מוולאז'ין: מובא שדקדק כן מפירוש רש"י שהלימוד מ"שפיתה" על האש]. וראה בסידור הגר"א [על "יוצר אור"] שאדם אינו יכול להניח אש ומים יחד ואח"כ ליתן את הקדירה, אך הקדוש ברוך הוא "יוצר אור וחושך" בערבוביא ו"עושה שלום" ביניהן, ואח"כ חולקן.

סג

"מפרי הארץ"

הלכה

אורוז זויים

א' לא הספיק לטול את ידיו לסעודה שלישית עד השקיעה מה יעשה ?

תשובה: עד סוף בין השמשות יאכל סעודה ג' ולמעשה 13 דקות בוודאי יעשה כן. וכיון שהתחיל בהיתר מותר לו להמשיך לאכול סעודה רגילה {עיין סימן רפג'}

ב' האם צריך לשתות כוס הבדלה בישיבה או יכול לשתות לכתחילה בעמידה ?

תשובה: לכתחילה ראוי שישב וישתה (מג"א רצו' סק' ד')

זועין בשלפט

א' שדכן הציע שידוך ולמעשה אחר שהעניינים התקדמו השידוך לא יצא בפועל אחרי שנתיים הציעו את השידוך שוב והפעם זה נסגר האם מגיע לשדכן הראשון שליש מדמי השדכנות (כמו שמקובל שיש מתחיל וגומר) ?

תשובה: מסתבר שאחרי ששנתיים המשיכו מהנקודה שהתקדמו אליה אז ולכן מגיע לו {עיין סימן פח' סי' צב'}

ב' האם לכתחילה אדם יכול לבנות חלון כנגד חצר שכינו שאין לו הזק ראה מהחלון ואולי יבנה שם בעתיד ואז יהיה הזק ראה וחבירו כעת שותק האם הוא מזיק או גזל או שרי?

תשובה: לכו"ע כאשר אינו מוחה בו יכול לפתוח החלון, ורק שמוחה בו מח' רא"ש ורבינו יונה האם יש חזקה לאחר ג' שנים בחלון זה, או שאין חזקה (עיין סימן שנד' סעיף ז')

אבן העזר

א' עדי קידושין שחתמו על הכתובה לפני שהחתן עשה קניין האם הכתובה כשרה?

תשובה: אם התכוונו להעיד על העתיד יש מקום להקל, אבל אם חשבו שהם חותמים על הכתובה שלפניהם כאילו שזה כבר היה הכתובה פסולה {עיין סימן ס'}

ב' האם בן דוד שני יכול להיות עד בחופת בן דודו ?

תשובה: כן, ונהגו שלא לקח עדים מהמשפחה (חו"מ לג' ס"ב)

יורה דעה

א' האם מותר לשלם דמי כניסה למצגת על גרמי שמים שעושים לרגל לימוד מס' ר"ה במסגרת דף היומי ממועות מעשר ?

תשובה: אם התשלום הוא לכיסוי ההוצאות יש מקום להקל. {עיין רמב'}

ב' האם חוששים לגזל בקטן שנותן חטיף לחברו מפני שאולי הוריו ללא מסכימים לו?

תשובה: דבר מועט מותר גם בלי רשות ואם זה ספק שאולי הם מקפידים אפשר לסמוך על הרוב ולאכול את החטיף. {תוספתא ב"ק ה"ב} – נפסק ביורה דעה בסימן רמא' סעיף ו'}

"דלועים דלו עיני למרום"

שאלה. אדם שלפניו ב' מיני ירקות, דלעת ומין אחר, ושניהם טעימים לו, אלא שלמד את הנאמר במסכת ברכות דף נו ע"ב 'תניא אין מראין דלועין אלא למי שהוא ירא שמים בכל כחו'. וגם ראה את דברי המוסר הנפלאים של רב נסים גאון, שהם דומים ליראי ה', שכשם שהדלועין אין בכל פירות הארץ גדולים מהם, ואעפ"כ אינם מתנשאים על הארץ, אלא כל זמן שהן גדלין הם מוסיפים נמיכות בארץ כן יראי ה'... דלועין דלו עיני למרום... אם כן אולי ראוי להקדימם ולברך עליהם.

תשובה. לא מצאתי שדנו בענין שאלה זו, אך אם השואל בעל נפש והדלעת קנתה בליבו חשיבות בגלל דברי רב נסים גאון, אולי נחשב לחביב כי הוא חביב אצלו, ויברך עליו. וכעין מש"כ לעיל בדף לט ע"א לגבי חביב עדיף בשם מו"ח מן הגרי"ש אלישיב, שאם שיריים של צדיק חשובים בעיניו הרי זה חביב, אולי גם בעניינינו כך.